

از عرفی گرایی تا سکولاریسم

(نقد مبانی دینی اندیشه‌های عبدالکریم

سoroushi در مورد سکولاریسم)

دکتر احمد کلهری

۱۳۹۷

از عرفی گرایی تا سکولاریسم

مؤلف دکتر احمد کلهری ناشر کلهری صفحه‌رایی و طاقی جلد کلهری سال و نوبت اول - ۱۳۹۷ شمارگان ۱۰۰۰ نسخه شابک ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۸۵-۶۵-۳	سرشناسه : کلهری، احمد، ۱۳۵۹- عنوان و نام پدیدآور : از عرفی گرایی تا سکولاریسم : (نقد مبانی دینی اندیشه‌های عبدالکریم سروش در مورد سکولاریسم)/ نویسنده احمد کلهری. مشخصات نشر : تهران: صالحیان، ۱۳۹۷. مشخصات ظاهری : ۳۱۵ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س م. شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۸۵-۶۵-۳ مجموعت فهرست نویسی : فیفا موضوع : دنیوی گرایی موضوع : Secularism موضوع : سروش، عبدالکریم، -۱۳۲۴-- نقد و تفسیر رده بندی کنفره : ۱۳۹۷ الف ۴۸/ک ۲۷۴۷/۸ BL رده بندی دیویی : ۲۱۱/۶ شماره کتابشناسی ملی : ۵۲۹۰۰۷۲
کلیه حقوق این اثر محفوظ می‌باشد.	
قیمت ۲۰۰۰۰ تومان	دفتر انتشارات: میدان انقلاب-کارگر جنوبی-کوچه شهدای ژاندارمری-پلاک ۱۲۷-واحد ۳ تلفن: ۶۶۹۷۹۳۰۰-۰۹۱۹۰۸۱۰۴۲ سایت انتشارات: www.pubsalehiyan.com

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۳ پیشگفتار

۱۷ مقدمه

فصل اول بررسی مبانی نظری سکولاریسم / ۲۳

۳۰ پیشینه‌ی سکولاریسم

۳۲ سکولاریسم

۳۳ لیبرالیسم

۳۴ سیاست اسلامی

۳۴ مشروعیت

۳۵ الگوهای غیرمستقیم یا الگوهای معرفتی، سکولاریسم اسلامی

نظریه ناکارآمدی و عرفی گرایی ۳۸

فصل دوم زندگی، آثار و مبانی دینی و معرفتی عبدالکریم سروش/ ۴۱

زندگی نامه‌ی عبدالکریم سروش ۴۱

برخی آثار عبدالکریم سروش ۴۶

فرآیند فکری سروش ۴۸

نرایند فکری سروش با رویکرد شخص محور ۵۰

فرآیند فکری سروش با رویکرد جریان و موضوع محور ۵۴

مواضع سروش نسبت به انقلاب اسلامی ایران ۵۸

عقلانیت مدرن ۵۹

فصل سوم بررسی سکولاریسم از دیدگاه عبدالکریم سروش/ ۶۵

واژه‌ی سکولاریسم ۶۵

مفهوم سکولاریسم ۶۸

سکولاریسم از دیدگاه عبدالکریم سروش ۷۳

معایب سکولاریسم از دیدگاه سروش ۸۰

نسبت دین و دنیا ۸۲

علل گرایش به سکولاریسم ۸۶

الف- عوامل دینی گرایش به سکولاریسم ۸۶

ب- عوامل مهم تاریخی، اجتماعی و سیاسی گرایش به سکولاریسم ۸۸

ج- عوامل نظری و معرفتی گرایش به سکولاریسم ۹۱

فصل چهارم نقد مبانی فکری - فلسفی و ساختاری سکولاریسم از نگاه

سروش/۹۵

- ۹۵..... تباین دین و سیاست
- ۹۸..... حکومت دینی آزاد از نگاه سروش
- ۱۰۴..... حق و تکلیف
- ۱۱۱..... جهان حق مدار در مقابل جهان تکلیف مدار
- ۱۱۴..... تلازم حق و تکلیف
- ۱۱۸..... اهداف و آثار حقوق تکلیف در اسلام
- ۱۱۹..... قبض و بسط تئوریک شرع و سکولاریسم
- ۱۲۱..... اکراه در دین
- ۱۲۳..... سکولار شدن اندیشه ها (راسیونالیسم عقل آلود)
- ۱۲۴..... شک گرایی و سکولاریسم
- ۱۲۶..... تفاوت علم دینی و علم سکولار
- ۱۲۷..... نبود حقایق ثابت
- ۱۲۹..... عدم امکان دستیابی به حقیقت
- ۱۳۱..... جدا دانستن عقل و شرع
- ۱۳۶..... اشکال بر مدیریت فقهی
- ۱۳۸..... مشروعیت حکومت دینی و حکومت سکولار، کدامیک؟
- ۱۴۸..... مشروعیت از دیدگاه اسلام شیعی
- ۱۵۰..... دین قدسی، جهان عرفی

نقد مبانی سکولاریسم..... ۱۵۳

فصل پنجم بررسی الگوها و چارچوب‌های سکولاریسم در گفتمان

روشنفکری ایران/۱۵۷

عناصر روشنفکری ایران با توجه به عرفی شدن..... ۱۶۱

اسلام و عرفی شدن از دیدگاه متفکران مسلمان..... ۱۶۳

الگوهای سکولاریسم از دیدگاه روشنفکری ایران؛ تعامل دین اسلام و سکولاریسم..... ۱۷۰

نگرش فلسفی، نهادگرا..... ۱۷۰

همگرایی اسلام و سکولاریسم..... ۱۷۵

بررسی سیر تحول روشنفکری دینی در ایران..... ۱۷۷

بررسی وجه تمایز میان روشنفکری دینی با اصلاح دینی..... ۱۸۹

تجربه‌ی وحیاتی پیامبر و تعبیر این تجربه در قالب آموزه‌های نظری و عملی..... ۱۹۲

آسیب‌شناسی روشنفکری دینی در ایران..... ۲۰۳

نسبت روشنفکری دینی با دین‌گریزی و دین‌بدایی..... ۲۰۹

فصل ششم بررسی رابطه‌ی دین و سیاست از دیدگاه علمای شیعه/۲۱۷

ارتباط دین و سیاست..... ۲۱۷

دیدگاه‌های مختلف در ارتباط با نسبت دین و سیاست..... ۲۲۰

طبقه‌بندی موجود درباره‌ی ارتباط دین و سیاست..... ۲۲۳

اثبات‌کنندگان ارتباط دین و سیاست..... ۲۳۱

دیدگاه حداکثری‌ها..... ۲۳۱

دیدگاه منطقه‌ی الفراغی‌ها..... ۲۳۳

دیدگاه حداقلی‌ها..... ۲۳۴

۲۳۸.....	دین ستیزان
۲۳۸.....	ارتباط نهاد دین و دولت
۲۳۸.....	ادغام نهاد دین و دولت
۲۴۱.....	نظارت نهاد دین بر دولت
۲۴۲.....	نظارت دولت بر نهاد دین
۲۴۳.....	همکاری نهاد دین و دولت
۲۴۴.....	تفکیک گرایان ارتباط دین و سیاست
۲۴۵.....	انزوا گرایان
۲۴۶.....	تفصیل گرایان
۲۴۷.....	مخالفان نهاد دین (روحانیت)
۲۴۸.....	نکات پایانی فصل

فصل هفتم بررسی و نقد سبج پلورالیسم دینی/ ۲۵۳

۲۵۳.....	پیشینه‌ی پلورالیسم به معنای عام
۲۵۵.....	معنای لغوی پلورالیزم
۲۵۶.....	شاخه‌های پلورالیسم دینی
۲۵۷.....	اسلام و مسئله‌ی پلورالیسم
۲۵۸.....	پیشینه‌ی پلورالیسم دینی
۲۵۹.....	الف- انحصارگرایی
۲۶۳.....	ب- شمول گرایی
۲۶۶.....	ج- پلورالیسم دینی

۲۶۹..... بررسی نظریه‌ی فنومن و نومن کانت

۲۸۰..... پلورالیسم دینی و تجربه‌ی دینی

۲۹۰..... شهود و رؤیت خدا از دیدگاه قرآن و روایات

۲۹۵..... سخن پایانی

۲۹۷..... نتیجه‌گیری

۳۰۱..... منبع و تأخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

خدای متعال را شاکر و سپاسگزارم که این توفیق را به این بنده‌ی ناچیز ارزانی داشت تا بتوانم به دست بگیرم و به یکی از مباحث عمده و جنجال برانگیز حوزه‌ی سیاست، یعنی سکولاریسم و بالاخص با قرائت مفسر نظریه پرداز عمده‌ی آن، عبدالکریم سروش، بپردازم.

در یک نگاه کلی می‌توان گفت: پیشینی سکولاریسم به معنای عام آن (یعنی جدایی دین از سیاست و به حاشیه راندن دین) به پایان دوره‌ی قرون وسطی و آغاز عصر رنسانس برمی‌گردد. سوامالی همچون الاهیات دگماتیسم و منحرف مسیحیت، مخالفت کلیسا با علم جدید تجربی، تفتیش عقاید، ثروت‌اندوزی کشیشان، زمینه را برای مخالفت گسترده با حضور کلیسا در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی فراهم آورد. برای نظریه‌ی سکولاریسم، شخص خاصی را به عنوان مبدع نمی‌توان نام برد، چرا که محصول نظریات و آرای انسان‌های گوناگون اعم از اندیشه‌ور و محقق علوم سیاسی و علم حقوق و فلسفه و علوم اجتماعی است. با این همه از

پیشگامان و مقومین این نظریه می‌توان به افرادی همچون: الگیری دانت، ویلیام اکامی، پادوایی و یاندندی، مارتین لوتر، جان لاک، ماکیاولی و توماس هابز اشاره کرد.

نقش سروش در قضیه‌ی سکولاریسم نه به عنوان یک نظریه‌پرداز بلکه به عنوان یک روشنفکر متأثر از غرب، فقط نقش یک مفسر و مترجم را داراست. تنها نوآوری سروش در این مورد ارائه‌ی این نظریه با یک رویکرد درون فرهنگی و با ذکر چالش‌های ایجاد شده در این فرآیند است. همین روشنگری سروش موجبات روشن شدن تناقض ساختاری و مبنایی نظریات او با اسلام و در نتیجه، عدم حمایت عمومی از او شده است. در این میان افرادی به نقد او معکوس شده از سوی سروش پرداخته‌اند، افرادی همچون: جوادی آملی، صادق لاریجانی، عبدالحسین خسروپناه، حسن رحیم‌پور ازغدی و... لیکن هیچ‌یک از چهره‌های منتقد سروش به نقد جامع و مستقیم سکولاریسم پرداخته‌اند. لیکن می‌توان گفت: سروش بیشترین انتقادهای را به خاطر ارائه‌ی نظریه فاض و بسط تئوریک شریعت از سوی این چهره‌ها دریافت کرده است. به دیگر نظریات سروش همچون سکولاریسم کمتر پرداخته شده است.

در نوشتار حاضر سعی نموده‌ام که به پرسش‌های زیر پاسخی در حد بضاعت علمی خود با کمک سایر صاحب‌نظران و اندیشمندان این حوزه بنمایم.

❁ بین دیدگاه سروش در مورد سکولاریسم با دیدگاه اسلام شیعی همخوانی و قرابت مبنایی و ساختاری وجود دارد؟

❁ خاستگاه مبنایی معرفتی سکولاریسم مورد ادعای سروش چیست؟

❁ آیا سکولاریسم، قابلیت انطباق با آموزه‌های دینی شیعه را دارد؟

❁ بین ارزش‌های مبنایی شیعه با ارزش‌ها و مبنایی سکولاریسم چه نسبت و ارتباطی وجود دارد؟

❁ آیا بین سکولاریسم مورد ادعای سروش با اسلام شیعی، اختلاف مبنایی و ساختاری وجود دارد به گونه‌ای که با هم قابل جمع نباشد؟

❁ آیا مبنایی معرفتی سکولاریسم مورد ادعای سروش خاستگاه غربی دارد؟

❁ سکولاریسم مدعای سروش، قابلیت انطباق با آموزه‌های دینی شیعه را دارد یا خیر؟

❁ ارزش‌های اسلام با ارزش‌های سکولاریسم دارای تضاد ماهوی هستند یا خیر؟

در این کتاب علاوه بر طرح مسائل مذکور و پاسخ دادن به این مباحث عمده در دو فصل آخر اشاره‌ای گذرا به دو مقوله‌ی مرتبط با موضوع، یعنی بررسی رابطه دین و سیاست از دیدگاه علمای شیعه و نیز بررسی و نقد مبانی پلورالیسم دینی از دیدگاه اسلام و نهج البلاغه و مقایسه‌ی آن با غرب و کلیسا که مباحث نزدیک به بحث سکولاریسم نیز هست شده است. امیدوارم که توانسته باشم رضایت خاطر خوانندگان را در حد بضاعت علمی خود حاصل بنمایم.

دکتر احمد کلهری

بهار ۱۳۹۷

www.ketab.ir